

Obs – Ignatieff

Vilka värden är värda att dö för? Och vilka är tillåtna att döda för? Ytterst är det de frågorna som debatten om militärt våld som medel i internationell konfliktlösning handlat om sedan det kalla krigets slut.

I den diskussionen har den kanadensiske statsvetaren, journalisten och författaren Michael Ignatieff varit en viktig följeslagare. Ignatieff har skrivit om Kosovo, om Rwanda, om Somalia, om FN:s moraliska bankrutt i Srebrenica 1995 där flera tusen bosnienmuslimska män fördes bort och mördades utan att den internationella fredsstyrkan ingrep.

Ignatieffs huvudtes har varit kritik av det västliga demokratiernas oförmåga att backa upp sina höga principer om mänskliga rättigheter med militära insatser. Det finns lägen, har han menat, då ett beslutsamt militärt ingripande från omvärlden är det moraliskt riktiga, därför att det besparar många människor lidande och död. Det finns lägen då våld måste mötas med våld för att freden, demokratin och rättssamhället överhuvudtaget ska ha en framtid.

Våren 2003 var Ignatieff – som då var chef för Harvarduniversitetets centrum för mänskliga rättigheter – en av de debattörer som stödde president Bush' beslut att invadera Irak. Det finns en logik i det, det kan ses som en konsekvens av att han länge, och med all rätt, intresserat sig för följderna av det internationella samfundets flathet inför grymhet och förtryck.

Mot den bakgrunden är det också logiskt att Ignatieffs uppgörelse med sig själv, det totala avståndstagande från kriget i Irak som han ger uttryck för i sin artikel, blir en uppgörelse med den intellektuella människans roll i politiken överhuvudtaget.

Ignatieff utgår från en anmärkning av filosofen Isaiah Berlin: problemet med akademiker och kommentatorer är att de vill driva sina idéer till deras yttersta konsekvenser. Och det är ofarligt så länge man håller sig på en teoretisk nivå. Men politiker måste ta ansvar för idéernas konsekvenser i praktiken. Och i politiken, skriver Ignatieff, måste man utgå från världen som den *är*, inte världen som man önskar att den vore. Det goda politiska omdömet är förankrat i verkligheten. Visdomen hos verkligt stora statsmän bygger på förståelse av vad som kan och inte kan göras under specifika omständigheter, vilka medel som kan användas i vilka situationer och med vilken effekt. Politiker har, skriver Ignatieff, inte råd att spinna in sig i en kokong av älsklingsfantasier från sin inre föreställningsvärld.

Så långt är det lätt att hålla med. Men har Ignatieff – som lämnat Harvard för att bli vice partiledare för det kanadensiska liberala partiet - rätt när han höjer varningsflaggan för ett intellektuellt förhållningssätt i politiken? Hans polemik riktar sig främst mot de s k nykonservativa amerikanska tänkare – Robert Kagan, William Kristol, Richard Perle – som influerade Bush' beslut att gå i krig i Irak. Men om man med ”intellektuell” menar en person som har förmåga att se situationer från flera håll, som är ödmjuk inför den egna begränsade kunskapen och inför möjligheten att han kan ha fel, men som trots detta har en övertygelse – kriterier som sociologen Steve Fuller lyfter fram i sin läsvärda bok *The Intellectual* - då stämmer beteckningen knappast in på dem.

Och handlar problemet verkligen, som Ignatieff tycks mena, om att idéer och ideal är farliga och bör utmönstras ur politiken? Är det överhuvudtaget möjligt? Världen *är* inte bara, inte ens för politiker, som Ignatieff vill hävda. Politiker, och även intellektuella, utgår i bästa fall från världen som de *tror* att

den är. Det är oundvikligt. För lika lite som någon någonsin har sett en hel apelsin, kommer någon av oss, politiker eller ickepolitiker, någonsin att ha sett världen ”som den är” i dess helhet. Vi står alltid någonstans när vi betraktar den. Politik är att vilja och välja, inte bara världen som den är utan världen som den skulle kunna vara. Och det gäller inte minst idag, när världen gungar i en ekonomisk, social och klimatmässig omvandlingsprocess som kan bli mer genomgripande än den industriella revolutionen.

Så den viktiga skiljelinjen går inte mellan politiker och intellektuella. Den går mellan ödmjuka och tvärsäkra i båda lägren. Det är skillnad mellan att tro sig vara uppkopplad till en absolut Sanning och ha en övertygelse som bottnar i medvetenhet om begränsningen i det egna perspektivet, i ett kritiskt sökande och prövande. Det hälsosamma lilla tvivlet ”tänk om jag har fel” leder i bästa fall till varsamhet med medlen när det gäller realiserandet av högstämda principer.

Immanuel Kants definition av en god politiker förblir den bästa: inte den despotiska moralisten, som driver igenom sina principer till varje pris. Men inte heller den cyniska intressepolitikern utan några principer alls. Den goda politikern är för Kant en ledare som aldrig förlorar idealen ur synhåll, men som inser att tid och tålamod krävs för att realisera dem.

Ulla Gudmundson är diplomat och skribent